

УДК 17.03

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2021.4.15>

Козярчук Сергій Вадимович
аспірант кафедри філософії
факультету історії та філософії
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-6576-0903

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОЇ ЕТИКИ В «ТЕОРІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ» ДЖОНА РОУЛЗА

У статті реалізовано спробу з'ясувати вплив філософського середовища, що сприяло розвитку концепцій Джона Роулза шляхом аналізу джерел, на які посилається автор. Навіть нині, через 50 років після видання його найвідомішої та найвпливовішої філософсько-етичної концепції – «Теорії справедливості», після детальної її критики ідея Роулза залишається не розкритою в повному об'ємі. Роулз приділяє велику увагу сприйняттю суспільного договору не лише як договору в якомусь конкретному об'єднанні людей, укладеному для встановлення якоїсь конкретної форми правління, а як певному методологічному рівню абстракції розуміння основ співіснування людей. Він підкреслює, що основною ідеєю його концепції справедливості є побудова принципів справедливості як об'єктів вихідної угоди і таким чином як базисної структури суспільства загалом. Хоча це ще досить далеко від аналітичної філософії з її суворим дотриманням фактичної бази та жорсткою фіксацією її елементів у мові, водночас завдяки методам та принципам аналітичної філософії Роулзу вдається перетворити ідею суспільного договору на певну методологічну схему. Аналіз використаних ним джерел дає змогу краще розуміти, як саме і на яких підставах американський філософ робить це переосмислення. Крім того, аналіз джерел дозволяє пояснити і подальші кроки Роулза в перетворенні теорії суспільного договору на методологічно-аналітичну схему, подібну до математичної. Як відомо, на відміну від попередників, він поміщає раціональних індивідів, що переслідують свої інтереси, у вихідному положенні за «завісу незнання», що, на нашу думку, можна назвати особливістю застосування Роулзом методів аналітичної філософії до кантіанської ідеї вихідного положення, оскільки саме завдяки використанню «завіси незнання» автору вдалося створити повністю контрольоване середовище для втілення уявного експерименту. Таким чином, доречно власний сучасний аналіз «Теорії справедливості» розпочати з оцінки та розуміння джерел, які лягли в її основу та виступили каталізатором думки філософа. Дослідження джерел дає змогу наблизитися до філософського ядра самої концепції.

Ключові слова: *справедливість, аналітична філософія, філософія права, етика, Джон Роулз, Іммануїл Кант.*

У процесі аналізу текстів різних авторів часто вдаються до виявлення логічних та фактичних помилок в їхніх доводах, порівняння концепцій з іншими схожими, виявлення білих плям у них тощо. Але у процесі сприйняття філософської чи наукової праці важливим, на нашу думку, є розуміння контексту, в якому вона створювалась. Йдеться не про соціально-культурний чи історичний контекст, а про наукову традицію та напрям, якому іноді несвідомо слідує автор.

Такий підхід виступає навіть необхідністю, коли йдеться про фундаментальні праці, метою яких є переосмислення не окремих аспектів, а цілих галузей знання. Такий підхід є особливо важливим у процесі аналізу філософських творів, тому що саме вихід за межі певної концепції є, на нашу думку, однією з головних особливостей філософського осмислення речей.

«Теорія справедливості» Джона Роулза є саме такою фундаментальною працею, яка прагне заново розглянути вже нібито закоренілі явища. Цього року «Теорії справедливості» виповнюється 50 років, а її автору було б 100, що є додатковою нагодою згадати про них. Багатьма дослідниками «Теорія справедливості» сприймається як одна з найважливіших праць у галузі етики та політичної філософії ХХ ст. [6, с. 391]. За замовчуванням Джона Роулза зараховують

до аналітичної традиції філософії [6, с. 392], для чого є певні підстави. У цій статті здійснено спробу виявити філософську традицію, в якій працював Роулз, інакше кажучи, підтвердити або спростувати традиційне ставлення до цього питання. Сама по собі аналітична філософія вже давно вийшла за межі її минулого вузького розуміння та є скоріш традицією й методом філософського осмислення певних феноменів, серед яких є досить незвичні для неї в традиційному сенсі, такі, наприклад, як право чи суспільство.

Саме наприкінці 50-х років аналітична філософія перебувала у процесі переходу від обмеження виключно мовним аналізом до поширення її методів на інші філософські дисципліни. Вважаємо за можливе зробити припущення, що аналітична філософія, як будь-який потужний напрям думки, стрімко поширювалася за межі поля, в якому вона сформувалася. Джон Роулз був одним із перших філософів цієї «хвилі», які були зацікавлені в наданні нових сенсів ідеям таких «класиків» аналітичної школи, як, наприклад, Людвіг Вітгенштайн; свої пошуки Роулз спрямував у галузь етики, що також можна пов'язати з працями Вітгенштайна про використання індуктивної логіки стосовно етики [1, с. 276–278].

Дослідження традиції, в якій працював Роулз, та її коренів може допомогти краще визначити його місце на карті філософського знання, тому що саме розуміння вихідних положень концепцій, якими керується філософ, допомагає краще усвідомити його ідеї та сприяти їх подальшому розвитку та імплементації.

Насамперед у дослідженні ми спиралися на вказані самим автором посилання на джерела, також ці джерела були відсортовані за ознакою приналежності до того чи іншого з філософських напрямів з огляду на те, чи є предметами праці соціум, економіка та політика. Таким чином, шляхом «сортування» ми вирішуємо одразу дві проблеми: 1) пошук саме філософських джерел у праці автора, 2) спрощення виявлення коріння його філософської думки.

Для наочності пропонуємо спочатку проаналізувати чисельні філософські джерела, на які спирався Джон Роулз у розробці «Теорії справедливості». Після проведеного аналізу можна сказати, що Роулз посилається на праці приблизно 50 філософів, які належать до таких напрямів філософської думки, як утилітаризм (Генрі Сіджвік, «The method of Ethics») [5, с. 64], феноменологія (Герберт Шпігельберг «A defence of Human Equality») [5, с. 64], емпіризм (Уолтер Стейс «The Concept of Morals») [5, с. 122], британський або абсолютний ідеалізм (Чарлз Артур Кемпбелл «Moral and Non-Moral Values») [5, с. 373], прагматизм (Нельсон Гудман) [5, с. 398]. Крім того, автор «Теорії справедливості» посилається на твори філософів права (Лон Льюїс Фуллер, «The Morality of Law», Джозеф Тассман) [5, с. 64] та певні праці класичних філософів, а саме: «Державу» Платона [5, с. 398], «Нікомахову етику» Аристотеля [5, с. 25], «Два трактати про правління» Джона Локка [5, с. 107], «Критику практичного розуму» Іммануїла Канта [5, с. 127], «Про основи моралі» Артура Шопенгауера [5, с. 136], «Критику Готської програми» Карла Маркса [5, с. 269], «Про суспільну угоду» Ж.-Ж. Руссо [5, с. 130]. Все це свідчить про широкий спектр напрямів, охоплених автором у процесі розроблення теми, але більшість становлять філософи аналітичного напрямку. Джон Роулз згадує 24 таких праці, що становить майже половину загального переліку філософських праць, на які він посилається: роботи Герберта Гарта («Are there any natural Rights?», 1955, «The Concept of Law» 1961, «Bentham», 1962), Джона Лукаса («The principles of politics», 1966), Брайана Баррі («Political argument», 1967), Річарда Брандта («Ethical Theory: The Problems of Normative and Critical Ethics», 1959, «Some merits of one form of Rule-Utilitarianism», 1970), Роберта Нозіка («Moral complications and Moral Structures», 1968), Ніколаса Решера («Distributive justice», 1960), Джорджа Мура («Principia Ethica», 1903), Гарольда Прічарда («Does Moral Philosophy Rest on a Mistake?», 1912), Вільяма Росса («The Right and the Good», 1930), Ноама Хомського («Aspects of Theory of Syntax», 1965), Вільяма Франкена («Ethics», 1973), Курта Байера («Moral Point of View», 1965), Пітера Стросона («Social morality and Individual idea», 1961), Вілларда Ван Ормана Квайна («Word and Object», 1960).

Спираючись на праці аналітичних філософів, Джон Роулз зміг надати питанням етики новизни. Це стає наочним, якщо підрахувати та систематизувати посилання в «Теорії справедливості».

Загалом автор посилається на 108 авторів, серед яких виокремимо 13 класиків філософії (філософів до ХХ століття – від Платона до Шопенгауера, а також зараховуємо до цієї групи письменників, наприклад, Ф.М. Достоевського), 24 економістів, 12 фахівців з інших спеціальностей (математиків, політологів, біологів, лінгвістів, практикуючих юристів тощо, наприклад, А. Пуанкаре, А. Бікель, П. Девлін, Г. Мейн та ін.). Таким чином, залишається 59 авторів, приблизно 10 з яких нам не вдалось зарахувати до певного напрямку, тобто серед решти тих, що залишилось, 24 автори аналітичної філософії становлять приблизно половину. Це більше, ніж представників будь-якого іншого філософського напрямку. Крім того, варто додати, що деякі праці, на які зроблено посилання, хоча й належать формально до іншого напрямку (наприклад, філософії права), написані в руслі аналітичної традиції. Саме праці авторів аналітичної традиції відіграли ключову роль у становленні філософського апарату Джона Роулза в «Теорії справедливості», вважаємо за необхідне розглянути деякі з них у контексті праці Джона Роулза.

Наочно можемо зрозуміти статистику посилань Роулза з таблиці.

	Автор	Кількість посилань	Праці автора	Напрямок
1	Іммануїл Кант	11	«Метафізика нравів» (1797), «Критика практичного розуму» (1788)	
2	Герберт Гарт	7	«Concept of Law»(1961), «Bentham» (1982), «Are there any natural Rights?» (1955)	Аналітична філософія, юридичний позитивізм
3	Брайан Баррі	5	«Political Argument» (1965)	Аналітична філософія
4	Джон Лукас	3	«The principles of politics» (1966)	Аналітична філософія
5	Річард Бранд	3	«Ethical Theory» (1959), «Some merits of one form of Rule-Utilitarianism» (1941)	Аналітична філософія
6	Вільям Росс	3	«The Right and the Good»(1930)	Аналітична філософія
7	Уільям Франкена	2	«Ethics» (1973), «Recent conceptions of Morality» (1963)	Аналітична філософія
8	Віллард Ван Орман Квайн	2	«Word and Object» (1960), «Ontological Relativity and Other Essays» (1969)	Аналітична філософія
9	Ніколас Решер	2	«Distributive justice» (1969)	Аналітична філософія
10	Джордж Мур	2	«Principles of Ethics» (1903)	Аналітична філософія
11	Аллан Гіббард	1		Аналітична філософія
12	Девід Готье	1	«Practical Reasoning» (1963)	Аналітична філософія
13	Роберт Нозік	1	«Moral complications and Moral Structures» (1968)	Аналітична філософія
14	Гарольд Прічард	1	«Moral obligations» («Does Moral Philosophy Rests on Mistake?») (1949)	Аналітична філософія
15	Ноам Хомський	1	«Aspects of Theory of Syntax» (1965)	Аналітична філософія
16	Курт Байер	1	«Moral Point of View» (1965)	Аналітична філософія
17	Пітер Стросон	1	«Social morality and Individual idea» (1961)	Аналітична філософія
18	Джон Сьорл	1	«Speech acts» (1969)	Аналітична філософія
19	Майкл Вальцер	1	«Essays on disobedience, war and Citizenship» (1970)	Аналітична філософія
20	Річард Бретвейт	1	«Theory of Games as a Tool for the Moral Philosopher» (1955)	Аналітична філософія
21	Гілберт Харман	1		Аналітична філософія
22	Девід Льюїс	1	«The analysis of Knowledge and Valuation» (1950)	Аналітична філософія
23	Томас Нагель	1	«The Possibility of Altruism» (1970)	Аналітична філософія
24	Ісайя Берлін	1	«Four Essays on Liberty» (1969)	Аналітична філософія
25	Джоел Файнберг	1	«Doing and Deserving» (1970)	Аналітична філософія

Так серед них є праці Герберта Гарта в галузі філософії права. Зв'язок Гарта із саме аналітичною традицією неважко простежити, навіть спираючись на його вислови стосовно важливості постанови питань мови у філософії та позитивний вплив мовної проблематики у філософії на питання права, що було зроблене аналітичною філософією: «Лише після благодіючого

повороту філософської уваги до мови з'явилися загальні риси всього того стилю людської думки та дискурсу, який стосується правил...» [6, с. 60]. «The Concept of Law» (1961), з якої Роулз узяв теоретичні засади поняття справедливості та його відділення від окремих вузьких концепцій, розглядається дослідниками як провідна книга Герберта Гарта [5, с. 24]. Інша праця Герберта Гарта, яку Джон Роулз використовує під час розробки «Теорії справедливості», – його відома стаття «Are there any natural Rights?» (1955). Спираючись на неї, Роулз намагається довести важливість взаємокорисної кооперації в суспільстві та необхідність обмеження свободи та надання переваги таким індивідам, що готові її обмежити тими, хто отримує вигоду від такого обмеження [5, с. 106]. Слід зважати на об'єм напрацювань Герберта Гарта у сфері юридичного позитивізму, принципи якого також активно враховував Роулз, наприклад праця Гарта «Legal and moral obligations» (1958), на котру автор спирається, формулюючи доводи стосовно різниці між істотними обов'язками та зобов'язаннями і вказуючи на кілька характерних особливостей зобов'язань, що відрізняють їх від інших моральних вимог (найважливіший приклад – виникнення прав та вимог внаслідок добровільних дій, ідея, яка буде відігравати значну роль у концепції Роулза). Такі зобов'язання можуть висловлювати або містити в прихованому вигляді обіцянки та угоди, але вони не завжди такі, як, наприклад, у разі отримання користі. Зміст зобов'язань завжди визначається інститутами або практиками, правила яких конкретизують, що необхідно робити. Зобов'язання зазвичай належать певним індивідам, а саме тим, хто співпрацює в підтримці пристрою, про який йдеться [5, с. 107].

У праці британського філософа Джона Лукаса «Principles of Politics» (1966) Роулз знаходить аргументи стосовно важливості кооперації для стійкої людської спільноти [5, с. 120]. Інтуїтивна ідея про те, що добробут кожного залежить від схеми співпраці, без якої ніхто б не міг мати задовільного життя, а поділ переваг має бути таким, щоб викликати бажання до співпраці в кожного, включаючи тих, чий становище є нижчим, була підказана Роулзу Алланом Гібардом, який активно використовує аналітичний підхід до питань етики [5, с. 28]. Соціальна справедливість відіграє велику роль у тематиці праці Джона Роулза, та її визначення він бере саме з праці «Practical Reasoning» (1963), у якій канадський філософ Девід Готьє аналізує та вибудовує систему моральних аргументів [5, с. 35].

Роулз також спирається на ідеї та твори таких філософів, що працювали в аналітичній традиції, як Брайан Баррі, Річард Брандт, Роберт Нозік, Ніколас Решер, Джордж Мур, Гарольд Прічард та Вільям Росс, у підготовці підґрунтя стосовно інтуїтивістських теорій та того факту, що вони складаються з безлічі перших принципів, які можуть суперечити один одному і давати протилежні директиви в різних випадках.

Під час розкриття ідеї інтуїтивізму в рамках спроби описати процес усвідомлення принципів «Теорії справедливості» Роулз також звертається до праці іншого представника аналітичної традиції – Ноама Хомського, насамперед його книги «Aspects of Theory of Syntax» (1965). Так, автор говорить про неможливість зрозуміти, що таке почуття справедливості, до тих пір, поки не буде систематичного способу розуміння того, чим є її принципи для значної кількості випадків. Так, він порівнює цю проблему з проблемою опису відчуття граматики щодо пропозицій природної мови [5, с. 53]. Це говорить про використання автором широкого спектра аналітичних праць, оскільки робота Хомського зорієнтована на аналітичний підхід до лінгвістики, на відміну від наведених раніше, що зорієнтовані на теми, безпосередньо ближчі до «Теорії справедливості»: політика, суспільна філософія, право та методологія.

Іншою працею аналітичного напрямку, на яку посилається Джон Роулз і яка, безумовно, варта уваги, є «Theory of Games as a Tool for the Moral Philosopher» (1955) британського філософа Річарда Бретвейта, в якій автор продовжує розширювати спектр напрямів думки, опрацьованих в аналітичному ключі. Книга поєднує в собі аналіз теорії ігор із можливостями її імплементації в межах моральної філософії. Роулз використовує її для виявлення факту впорядкованості принципів справедливості. Він вказує на те, що концепція справедливості має бути здатною упорядкувати всі домагання, які можуть виникнути. І впорядкування принципів має бути транзитивним: якщо перший принцип базисної структури рангом вищий, ніж другий,

а другий вищий за третій, тоді перший має бути вищим за третій. Ці формальні умови досить природні, хоча не завжди легко здійсненні [5, с. 125].

Перелік використаних Джоном Роулзом джерел аналітичного характеру та їх важливість у побудові його власної концепції може бути предметом окремої праці, але наша ціль полягає не тільки в пригадуванні та переліку усіх цих джерел. Важливішим є момент синтезу аналітичних та класичних концепцій у «Теорії справедливості». Через те, що Джон Роулз сам називає свою теорію неідеальною, ми можемо зробити припущення, що неідеальною вона є тільки в неідеальному світі та задля розв'язання цієї проблеми можна звернутися до філософського ідеалізму.

Із цього приводу пропоную розглянути інші джерела, на які вказує Д. Роулз у процесі побудови власної концепції справедливості. І головними з них, на нашу думку, є ідеї Іммануїла Канта стосовно суспільного договору. Модель суспільного договору в Роулза найбільш схожа на кантіанську модель, в якій, на відміну від, наприклад, гоббсівської, Кант не приймав того, що ситуаційно зумовлена, утилітарно мотивована угода може виступати фундаментом суспільства та мати трансцендентальний характер [6, с. 175].

Так, Роулз одинадцять разів посилається на філософські роботи Іммануїла Канта: його він згадує у «Теорії справедливості» частіше, ніж будь-якого іншого філософа (загальна кількість цитувань та згадувань понад 30). Так, наприклад, Роулз використовує «Die Metaphysik der Sitten» (1797) та «Zum ewigen Frieden» (1795), з якої Роулз виводить тезис стосовно публічності, яка природно виникає у зв'язку з договірним поглядом. Так, на думку Роулза, сторони передбачають, що вони вибирають принципи для публічної концепції справедливості. Вони припускають, що кожен знає про ці принципи все, що він має знати, якщо прийняття принципів було результатом угоди. Таким чином, загальне усвідомлення їх універсальної застосовності повинно мати бажаний вплив і підтримувати стабільність соціальної кооперації [5, с. 124].

Неодноразово Роулз вказує на важливість сприйняття суспільного договору не лише як договору в якомусь конкретному об'єднанні людей, укладеному для встановлення якоїсь конкретної форми правління, а як певного методологічного рівня абстракції розуміння основ співіснування людей. Він підкреслює, що основна ідея його концепції справедливості полягає в побудові принципів справедливості як об'єктів вихідної угоди і як базисної структури суспільства загалом [5, с. 26]. Це положення, варто зауважити, ще досить далеке від аналітичної філософії з її суворим дотриманням фактичної бази та жорсткою фіксацією її елементів у мові, але водночас завдяки методам та принципам аналітичної філософії Роулзу вдається перетворити ідею суспільного договору на певну методологічну схему. Аналіз використаних Роулзом джерел дає змогу краще розуміти, як саме і на яких підставах американський філософ робить це переосмислення. Також аналіз джерел дає змогу прояснити і подальші кроки Роулза в перетворенні теорії суспільного договору на методологічно-аналітичну схему, подібну до математичної. Як відомо, на відміну від попередників, він поміщає раціональних індивідів, що переслідують свої інтереси, у вихідному положенні за «завісу незнання», що, на нашу думку, можна назвати особливістю застосування Роулзом методів аналітичної філософії до кантіанської ідеї вихідного положення, оскільки саме завдяки використанню «завіси незнання» автору вдалося створити повністю контрольоване середовище для втілення уявного експерименту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bok, P. "The Latest Invasion from Britain": Young Rawls and His Community of American Ethical Theorists. *Journal of the History of Ideas*, 78(2), 275–285. doi:10.2307/90002030
2. Hart H.L.A., *Definition and Theory in Jurisprudence*, 70 L.Q. REv. 37, 60. 1954.
3. Williams, B. *Making sense of humanity: and other philosophical papers 1982-1993*. Cambridge University Press, 1995.
4. Кант И. *Собрание сочинений в 8 томах. Юбилейное издание 1794–1994 / Под общ. ред. проф. А-В. Гулыги. Т. 8. Москва : Чоро, 1994. 718 с.*
5. Роулз Дж. *Теория Справедливости / Пер. с англ. В.В. Целищева при участии В.Н. Карповича и А.А. Шевченко. Новосибирск : Издательство Новосибирского университета, 1995. 510 с.*

6. Свирид А.С. Приоритеты развития современной аналитической философии права. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. Серия: Философия, социология. 2008. Том 21 (60). № 1. С. 391–396.

REFERENCES

1. Bok, P.M. (2017). “The Latest Invasion from Britain”: Young Rawls and His Community of American Ethical Theorists. *Journal of the History of Ideas*, 78(2), 275–285. <https://www.jstor.org/stable/90002030>
2. Hart H.L.A., *Definition and Theory in Jurisprudence*, 70 L.Q. REv. 37, 60 (1954).
3. Williams, B. (1995). *Making sense of humanity: and other philosophical papers 1982–1993*. Cambridge University Press.
4. Immanuel Kant *Sobranie sochinenij v vosmi tomah Yubilejnoe izdanie 1794-1994, Pod obshchej redakciej prof. A-V.Gulygi* [Collected works in eight volumes Anniversary edition 1794-1994, Under the general editorship of prof. A-V. Gulyga] “Mozhet byt', eto i verno v teorii, no ne goditsya dlya praktiki”. T.8. Moscow.: Choro 1994. 718 p (158-204) ISBN 5-8497-0001-3 [in Russian]
5. Rawls J. *Teoriya Spravedlivosti*. Perevod s anglijskogo V. V. Celishcheva pri uchastii V. N. Karpovicha i A. A. Shevchenko [Theory of Justice. Translation from English by V.V. Tselishchev with the participation of V.N. Karpovich and A.A. Shevchenko] Novosibirsk, Novosibirsk University publishing house 1995 ISBN 5-7615-0365-4 [in russian]
6. Sviryd A.S. *Priortety razvitiya sovremennoj analiticheskoy filosofii prava*” *Uchenye zapiski Tavricheskogo nacionalnogo universiteta im. V.I. Vernadskogo Seriya, Filosofiya, Sociologiya*, Tom 21 [Priorities for the development of modern analytical philosophy of law Scientific notes of the Tavrichesky National University named after V.I. Vernadsky, Series, Philosophy, Sociology, Volume 21] (60). №1 (2008), p. 391–396.

Kozyarchuk Sergiy

Postgraduate Student at the Philosophy department
Faculty of History and Philosophy
Odessa I.I. Mechnikov National University
2, Dvoryanskaya str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6576-0903

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF ANALYTICAL ETHICS IN THE “THEORY OF JUSTICE” BY JOHN RAWLS

The article attempts to analyze the influence of the philosophical environment that contributed to the development of John Rawls' concepts by analyzing the sources cited by the author. Even today, 50 years after the publication of his most famous and influential philosophical and ethical concept, The Theory of Justice, after his influential and detailed critique, Rawls' idea remains undisclosed. Rawls pays great attention to the perception of the social contract not only as a contract in a particular association of people, concluded to establish a particular form of government, but as a methodological level of abstraction of understanding the basics of human coexistence. It was determined that the main idea of his concept of justice is to build the principles of justice as objects of the initial conditions and thus as the basic structure of society as a whole. Although it is still far from analytical philosophy with its strict adherence to the factual basis and rigid fixation of its elements in language, but at the same time thanks to the methods and principles of analytical philosophy Rawls manages to turn the idea of social contract into a methodological scheme. An analysis of the sources used by Rawls allows us to better understand exactly how and on what grounds the American philosopher makes this rethinking. Moreover, the analysis of sources allows us to explain Rawls' next steps in transforming the theory of the social contract into a methodological and analytical scheme similar to the mathematical one. Thus, when constructing one's own modern analysis of the Theory of Justice, it will be appropriate to begin it with an assessment and understanding of the sources that formed its basis and acted as a catalyst for the philosopher's thought. The study of sources thus provides an opportunity to get closer to the philosophical core of the concept itself. It is known that, unlike his predecessors, he puts rational individuals pursuing their interests in the starting position behind

the “curtain of ignorance”, which, in our opinion, can be called a feature of Rawls’ application of analytical philosophy to the Kantian idea of the starting position. using the “veil of ignorance” the author managed to create a fully controlled environment for the implementation of an imaginary experiment. Thus, it will be appropriate in constructing one’s own modern analysis of the Theory of Justice to begin with an assessment and understanding of the sources that formed its basis and acted as a catalyst for the philosopher’s thought. The study of sources thus provides an opportunity to get closer to the philosophical core of the concept itself.

Key words: *justice, analytical philosophy, philosophy of law, ethics, John Rawls, Immanuel Kant.*